

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 764

מסכת יומא ס"ה - ע"א ♦ מעשר שני א', ג' - א', ז'

בס"ד, י"א שבט תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ "האקרוסטיכון אלעזר ברבי קליר"
- ♦ עדכון הקינות
- ♦ עוזא ועזאל
- ♦ שינה עם בגדים ככרית

- ♦ מי היו הבבליים השנואים?
- ♦ עיר בכל בארץ בכל
- ♦ הכהן הגדול "חנמאל המצרי"
- ♦ מי הוא ומתי היה רבי אלעזר הקליר

דבר העורך

רכב חלל

- שמעת על רכב החלל ששוגר למאדים?
- כן.
- נו.
- נו נו.
- לא הזדעזעת?
- ממה?

טובי המוחות של נאס"א, סוכנות החלל של ארצות הברית של אמריקה, עמלו במשך חודשים רבים, לתכנן את סדר יומו של רכב החלל בשהותו על המאדים. הם הסבירו בפשטות, "רכב החלל ישירד על המאדים תשעים ימים בלבד, אחר כך הוא יושבת ואי אפשר יהיה לנצלו".

מדובר על מכונה שבני אדם ייצרו אותה. אסור לבזבז את זמנה, אף לא רגע אחד קטן. לנצל כל רגע. נו, אתה לא חושב שיהודי אמור לשאוף לנצל את זמנו, לכל הפחות כמו רכב החלל של המאדים? צודק.

- **אבל** בלי סיפור לא תכתוב על זה ב"מאורות הדף היומי", נכון? אז הנה מעשיה באותו הקשר, ששמעתי לא מזמן בדרשה.

★ ★ ★

לכל אחד יש את החלום שלו. רבים לא יודו בכך, אבל רבים עוד יותר מהפכים מידי פעם במחשבתם, מה היו עושים לו היה נופל לידיהם סכום כסף עצום, גדול, בן שבע ספרות לכל הפחות. כל כך הרבה דברים אפשר לעשות עם כל כך הרבה כסף, אפשר... לא נכלה את הטור בתיאור מגוון האפשרויות העומדות לרשותו של אדם שזכה בסכום עצום. אין ספק שכל אחד יכול לחשוב על כך בעצמו, בצורה הטובה ביותר.

ומה תאמרו על אדם שחלומו קרם עור וגידים והפך למציאות מרנינה.

היה לו חלום מדהים.

הוא נשא אותו בליבו מגיל צעיר מאד, ומיני אז לא עזבה אותו השאיפה לממש את תאוותו.

לא עלה על דעתו שביום בהיר אחד הוא עשוי לחדול לחלום ולהתחיל לעשות. הוא היה אדם ריאלי, מעשי, מחושב, מדוד, שקול ומיושב, ואפשר למנות על אצבעות יד אחת את מספר כרטיסי הגרלה

◀◀

דף ס"ו/ב לא בבליים היו אלא אלכסנדרים היו

מי היו הבבליים השנואים?

בשני מקומות נזכרת במשנה התנהגות גסה של הבבליים. במשנתנו נאמר כי היו תולשים בשערותיו של הכהן שהוביל את השעיר מבית המקדש לעזאזל ואומרים לו: "טול וצא, טול וצא, ואל תשהה עוונותינו אצלנו עוד" (רש"י). במסכת מנחות (צ"ט/ב) מסופר, כי כאשר חל יום הכיפורים בערב שבת, והתעוררה שאלה כיצד לנהוג בקרבן השעיר לה' של יום הכיפורים, מפני שזמן אכילתו תם בבוקר יום השבת, ומאיך, לבשלו אי אפשר - היו כהנים בבליים אוכלים את בשרו חי, כמות שהוא.

הגמרא מציינת, כי לא היו אלה בבליים, אלא אלכסנדרים, אך מתוך טינתם של חכמים לבבליים, כינום "בבליים".

השאלות המתעוררות למקרא המשנה והגמרא, רבות הן. בין היתר, מדוע לא אהבו את האלכסנדרים הללו, ואיזו סיבה יש לכנותם "בבליים" ובכך אפשר לטעות ולחשוב כאילו הבבליים הם המואשמים בהתנהגות חסרת נימוס זו.

מספר חכמים ניסו להציע דרכים לביאור עניין זה.

הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי זצ"ל, בעל דורות הראשונים (ח"ג עמ' נ"ח ואילך), טרח ומצא, כי בספר יוסיפון מסופר על גדוד מיהודי מבבל שהתיישב באכלסנדריה של מצרים, ומפני שלא היו אנשים כשרים, יהודי אכלסנדריה הבדילו עצמם מהם וכינום "בבליים" על שם מוצאם.

זו כוונת חז"ל, "לא בבליים היו אלא אלכסנדרים היו, ומתוך ששנואים את הבבליים, היו קוראים אותם על שמם". הם התגוררו באכלסנדריה, אך בני אכלסנדריה שנאום וכינו אותם על שם מוצאם.

"אלכסנדרים לאמיתו": הסבר זה מבאר יפה משפט בלתי מובן, לכאורה. בתלמוד הירושלמי (חגיגה פ"ג הלכה א') מסופר בשבחו של רבי יוחנן, כי היה "אלכסנדרים לאמיתו". לאור הדברים האמורים, אפשר להסביר, כי אנשי אכלסנדריה היו נקיי דעת ובעלי נימוסין, לעומת אותם בבליים שהיגרו אליהם. לפיכך שיבחו את רבי יוחנן, כי הוא מהאלכסנדרים המקוריים, ואינו מבני הבבליים שהגרו לאכלסנדריה ונהגו שלא כשורה (ספר הזכרון להגרי"א הלוי, מר' ראובן מרגליות, עמוד ר"ד ואילך).

אולם פירוש זה אינו הולם את דברי רש"י בסוגייתנו, אשר פירש כי בני ארץ ישראל הם ששנאו את הבבליים.

עיר בכל בארץ בכל: פירוש נוסף לדברים כותב רבי טוביה יהודה טביומי זצ"ל (טל אורות ח"א עמ' ל"ט ואילך), המבאר כי מדובר באנשי בבל עצמם, אך עלינו לדעת כי יש 'בבל' ויש 'בבל' ולא הרי זו כהרי זו.

צעילוי נשמת

הר"ר **דב בוריס קורצמן** ז"ל
ב"ר יוסף לייב ז"ל
נלב"ע ט"ז שבט תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחת **קורצמן** שיחיו - ב"ב

צעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה לינצר** ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע י"ב שבט תשע"א
תנצב"ה
הונצח ע"י בני ידידנו ע"ד
הר"ר **שמואל לינצר** ומשפחתו שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

מרת **יהודית גיפמן** ע"ה
ב"ר יוסף חיים ז"ל
נלב"ע י"א שבט תשס"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **אילן גיפמן** הי"ו ומשפחתו שיחיו - גבעת שמואל

בתוככי ארץ בבל היתה עיר ושמה בבל. עובדה זו מוכחת במקומות רבים בתלמוד. במסכת גיטין (סה-א-ב) מסופר על אשה ששלחה שליח לקבל גט מבעלה השוהה בעיר בבל, תוך שהוסיפה ואמרה, כי יתכן שאינו שוהה שם אלא בבבל. כמו כן, חכמי התלמוד ה**בבלי**, בו אנו הוגים זה אלף וחמש מאות שנים, גינו את ה"בבליים" עד שאמרנו כי מוצאם מהערב רב שהתערב בבני ישראל בצאתם ממצרים (ביצה לב/ב). ודאי לא יתכן כי כוונתם ליהודי ארץ בבל, שהיתה מלאה חכמים וסופרים, מסלתה ושמנה של היהדות באותה תקופה, אלא על אנשים שהתגוררו בעיר בבל שבארץ בבל.

ראיה ברורה לכך קיימת במסכת שמחות (פרק ה') בה מסופר על חכמים ש"נכנסו לבבל וקבלו אותם אנשי העיר". הרי שהיתה גם עיר בשם בבל [וע"ע שבת ו/ב, סנהדרין קט/א ובבא בתרא כב/ב].

הוכחות היסטוריות ישנן כי העיר בבל היתה בעבר הקדום יותר, עיר גדולה וחשובה, מטרופולין רב רושם, שכנראה על שמו נקראה לבסוף הארץ כולה [כפי שמצוי במדינות רבות בעולם שהמדינה קרויה על שם עיר הבירה. בעל טל אורות מציין את אלג'יר ובוכרה]. בזמן חז"ל היתה העיר הזו רחוקה ממרכזי היהדות ותושביה היהודים לא היו קרובים ללימוד התורה והמידות המתקונות והאציליות - מהם והלאה.

מיני אז השתרש הכינוי "בבלי" כתואר לאדם גם נעדר התנהגות מעודנת, ולפיכך כונו האלכסנדריים "בבליים".

הכהן הגדול "חנמאל המצרי": ביאורו של בעל טל אורות מבהיר פרשה עלומה סביב דמותו של הכהן הגדול חנמאל. במסכת פרה (פ"ג משנה ד') הוא מכונה "חנמאל המצרי", לעומת זאת יוסיפון מספר כי היה "בבלי".

ברם, חנמאל זה היה איש נבער ופשוט, שנבחר על ידי הורדוס ככוונה תחילה, כדי שלא יתגדל מעמד הכהן הגדול בעיני העם (יוסיפון). לא פלא, איפוא, כי עד מהרה הוצמד לו הכינוי "בבלי" (טל אורות שם). [לפירוש הגר"א הלוי זצ"ל, הביאור פשוט ביותר, שנקרא "חנמאל המצרי" אף על פי שהיה מוצאו הראשון מבבל - עיין דורות הראשונים שם].

דף סז/א רש"י ד"ה "שבעה ומחצה"

מי הוא ומתי היה רבי אלעזר הקליר

עשר סוכות הוצבו מירושלים עד העזאזל, בהן התארח המשלח את השעיר לעזאזל בדרכו הארוכה מבית המקדש עד העזאזל. רש"י (ד"ה שבעה ומחצה) בפרשו את גמרתו העוסקת במרחק שבין סוכה לסוכה, מסתייע בפיוטו של רבי אלעזר קליר: "וגם רבי אלעזר קליר יסד כן בפיוט ארץ בנקיון כפות, ברוחב שבעים וחמש מיל חריצותיה".

פיוטיו של רבי אלעזר הקליר משובצים בסידורים, מחזורי התפילה ובספרי הקינות של העדות השונות; פיוטים, תפילות גשם וטל, הושענות, ועוד. נציין כדוגמה, כי בסדר הקינות לתשעה באב של בני אשכנז, יש חמש עשרה קינות משלו, ובכתובים מופיעים למעלה מחמישים קינות שחוברו על ידו.

רבי אלעזר הקליר מוזכר בכל פירושי גדולי הראשונים. רש"י מצטטו בפירושו על התנ"ך, הרשב"ם, האבן עזרא, הרא"ש, בעלי התוספות, ועוד רבים מסתמכים על פיוטיו, כדי לפרש ולקבוע הלכות.

דברים נשגבים מאד על אודות רבי אלעזר הקליר מופיעים בספר שבלי הלקט (סימן כ"ח) המספר, כי שמע מאביו בשם רבותיו, גאוני לותיר, שבעת שחיבר רבי אלעזר הקליר את הפיוט לקדושה "וחיות אשר הנה מרובעות", **להטה אש סביבו** (מובא במג"א סימן ס"ח ובא"ר סימן ק"ב ובפוסקים רבים נוספים). שנים אחר כך מעיד הב"ח (סימן ס"ח) על קדושת הפיוטים, ביניהם של רבי אלעזר הקליר: "אחד היה בעמנו שהתחיל לבטל אמירת קרוב"ץ [- פיוטי תפילה -], ולא הוציא שנתו". המגן אברהם (סימן ס"ח ס"ק א') כותב, כי האר"י הקדוש **לא אמר שום פיוט זולת אלו שסידר רבי אלעזר הקליר וכיו"ב**, שהם מתואמים על פי הקבלה.

מי הוא רבי אלעזר הקליר?

"האקרוסטיכון אלעזר ברבי קליר": על פיוטיו לא רשם רבי אלעזר הקליר את תקופתו, כי אם "האקרוסטיכון אלעזר ברבי קליר" [האקרוסטיכון היא שיטת כתיבה, בה ליקוט האות הראשונה של כל מילה, שורה או בית בפיוט או בשיר, יוצר מילה או מספר מילים]. גם מקום מגוריו לוט בערפל. אמנם, בפיוטים אחדים הוסיף כי הוא "מקריית ספר", שם מקום בארץ ישראל, אך היו שפירשו כי כוונתו שהוא מלומדי התורה והישיבות, על פי האמור בגמרא (תמורה טז/א), כי "קריית ספר" פירושה הלכות (ש"ת זכרון יוסף סימן י"ג).

בנו של רבי שמעון בר יוחאי: גדולי הראשונים סברו, כי היה בנו של רבי שמעון בר יוחאי! (ראה גם רש"י תהלים קא/א) בדעה זו מחזיקים בעלי התוספות (חגיגה יג/א), הרא"ש (ברכות סוף פרק ה'),

שרכש בימי חייו. הוא לא הרבה לרכוש אותם, גם לא באותן הזדמנויות גדולות, כשאנשים נוהרים בהמוניהם אל דוכני ההגרלות ונפרדים מכספם בשמחה. הוא מעולם לא הבין את ההגיון שבדבר. הגרלה של ארבעה מליון מתנהלת בעצמתיים, ואילו הגרלה של חמישים מליון מנערת את הציבור, והודפת אותו אחוז תזזית אל דוכני ההגרלות. תמה היה ושב ותמה לעצמו, "ארבעה מליון לא מדברים אליהם? רק חמישים?".

בשעה שהיה מקיץ מהרהרויו על חלומו הישן והטוב, היה מסכם זאת בליבו: לחלום - למה לא. לבזבז כסף על כרטיס הגרלה זה כבר סיפור אחר. ביום מן הימים הוא נזקק לפרוט שטר כסף גדול, והוא פנה לבעל דוכן הגרלות בבקשה שיפרוט לו את השטר. הלה, היה בטוח כי הוא מבקש לרכוש כרטיס הגרלה, ובעודו פולט ברכת הצלחה שהיתה שגורה על לשונו ללקוחותיו, הגיש לפניו מגש פלסטיק קטן ועליו סדורים כרטיס פיס למילוי, עט פלסטיק סדוקה ועודף מן השטר.

הוא קנה את הכרטיס. לא נעים. **מתוך** סקרנות, הוא ניגש לאותו דוכן לאחר שבוע ימים כדי להוכיח לעצמו כי הוא נוהג בתבונה בכך שאינו רוכש בקביעות כרטיסי הגרלה. חבל על הכסף. באדישות מה הוא הגיש למוכר את כרטיס הגרלה לבדיקה. המתין. הוא הספיק להציץ בשעונו פעמיים, עד ששם לב שהמוכר אינו מסוגל לזוז. הוא ישב על כסאו בתוך הבית הקטן, וכמעט בלע את הכרטיס בעיניו. מיועדנו רכן אל הדוכן, הכניס לתוכו את פלג גופו העליון, ושאל בחשש, "מה קרה, אדוני?".

אתה, אתה, אתה... **בזריזות** ראויה לשבח, הוא חילץ את המוכר מן הכוך הקטן אל האוויר הצח, הגיש לו בקבוק סודה קר והשיב את רוחו.

החלום התגשם.

- אני רוצה את כל הכסף במזומן.

- **אדוני**, עלי לידע אותך, כי אתה עלול להיות טרף קל לדמויות שיבקשו להתחלף איתך.

- **אני** מודה לך על המידע. כמו שאמרתי, אני זקוק לכסף, לכל הכסף, עכשיו!

מנהל הבנק מתח את גבותיו, כתפיו זורעותיו כלפי מעלה, בתנועת אין אונים, והורה לפקידיו למלא את מזוודת הענק שמיועדנו הציב על שולחנו המהודר.

שלושה בריונים חמושים עמדו הכן לפקודתו, עד לסיום המשמיה. הוא הביטיח להם, כי אם יעלה בידו להגשים את חלומו, כל אחד מהם יזכה בנתח הגון. **הוא** יצא את פתח הבנק, נושא בעצמו את המזוודה הכבדה, ופנה לעבר הרחוב הראשי, מלווה בקבוצת הגברתנים שהצטופפו סביבו והביטו לכל עבר ובעצם לשום מקום, מאחורי משקפי השמש הכהים שהקפידו להרכיב, למרות שהשמש גוועה מול עיניהם מאחורי שדרת עצי ארז מתולעים.

היה זה יום קיץ חם. רוח שרבית עלתה מן הים והטיחה את המליחות הדביקה בפניהם של בני הקבוצה הנחושים. הבריונים הזיעו היטב בשעה שנאלצו להתאים את קצב הליכתם לזה של החבור המאושר שפסע במרץ רב. הם משכו תשומת לב הילוכם הקצוב והאחיד, המזוודה הענקית, העיניים החשדניות והלסתות הקשוחות, העירו מרבצם אי אלו ברנשים שהחליטו לנסות את מזלם.

המאבק היה קשה. הוא ידע זאת מראש. הוא היה מוכן לכך. הכל היה שווה למען המטרה. הדך הקצרה ארכה שעות רבות. על כל צעד צצו חומדי ממון שניסו את כוחם, ועל כל שעל הופיעו תאבי בצע שלא עמדו בפיתוי. חליפתו המהודרת הפכה זה מכבר לסמרטוט בלה, וחלק הארי של שיניו הפך בלתי כשיר ללעיסת אומצה. הם עברו את רוב הדרך. הוא כבר צלע. סדק בקרסול השמאלית ונקע ברגל הימנית, אבחן הרופא לאחר מכן. בכוחות על אנושיים הוא המשיך. דרבן את שומריו להשיב לקמים עליהם ולסלקם מעל דרכם. הוא חייב להגיע אל המטרה. איתם או בלעדיהם. הוא חייב. **כמעט** הגיעו אל היעד. הם הותירו אחריהם במסלול הליכתם נעליים, עניבות, קרעי שרוולים וקצוות שער שנתלשו מראשם. חבולים מכף רגל ועד ראש, זבי דם פצועים ושרוטים עשו בני החבורה

וראשונים נוספים. בעלי התוספות מציינים, כי אליו מכוונים דברי המדרש (ויקרא רבה פרשה ל'), שבפטרותו כינוהו "קרוי תנוי ופייטן ודרשן". הרשב"א (ש"ת, סימן תס"ט) כותב כי "אומרים" שהיה תנא, אך לא בנו של רשב"י, אלא "הקליר אומרים עליו שהוא רבי אלעזר בן ערך". אחרים סבורים, כי הוא רבי אליעזר בן יעקב (המגיה לספר יוחסין), אלא ששמו אליעזר ולא אלעזר.

אחת הראיות שהביאו האחרונים לכך שבוודאי לא חי אחר תקופת האמוראים אביי ורבא היא, כי למרות פיוטיו הרבים מאד, אין ולו פיוט אחד על יום טוב שני. מכאן שחי בתקופה בה קידשו את החודש על פי הראייה, ולא היו שני ימים טובים של גלויות.

היו שהקשו על קביעה זו, מאחר שבפיוטיו לתשעה באב כתב רבי אלעזר הקליר, "אאנין תשע מאות ועוד", כלומר, חלפו למעלה מתשע מאות שנה מעת החורבן! (רבי וולף היינדהיים בהקדמתו למחזורי רדלחיים, מובא גם בשו"ת נודע ביהודה תניינא או"ח סו"י ק"ג).

עדכון הקינות: ברם בעל נודע ביהודה (צל"ח על ברכות, מובא בגם בנודע ביהודה שם, ובשו"ת תשובה מאהבה סימן א') כותב, כי אין בכך כל סתירה לדברי הראשונים, מפני שמניין השנים הנקוב בקינה עודכן במהלך הדורות כדי להתאים את הפיוט למועד אמירתו... הוכחה מעניינת לכך אפשר למצוא בכתבי יד עתיקים של פיוט זה, בהם נכתב "אאנין אלף שנים ועוד" (סדר הקינות עבודת ישראל, מובא בסדר הקינות המפורש עם פירוש קול ברמה, ע"ש במבוא באריכות).

פיוטיו של רבי אלעזר הקליר משמשים נדבך ויסוד להלכות רבות.

הרשב"א (שם), הסובר כי רבי אלעזר הקליר היה תנא, נשאל כיצד מותר לומר פיוטים בברכת יוצר אור ולשנות מנוסח התפילה של אנשי כנסת הגדולה והשיב, כי מאחר שכותב הפיוטים הוא תנא, הרי לנו פסק הלכה שהדבר מותר.

דף סז/ב תנא דבי ר' ישמעאל עזאזל שמכפר על מעשה עוזא ועזאל

עוזא ועזאל

השעיר לעזאזל.

גמרתנו מביאה ברייתא שנשנתה בבית מדרשו של רבי ישמעאל: "עזאזל - שמכפר על מעשה עוזא ועזאל".

מלאכים אלה קטרגו לפני הקב"ה על דור המבול. "אמר להם, גלוי וידוע לפני, אם אתם שרויין בארץ היה שולט בכם יצר הרע והייתם קשים מבני אדם", ואכן הם ירדו לארץ בימי נעמה אחות תובל קין, וחטאו בבנות האדם (בראשית ו'ב). חותמם האדיר ניכר באחד מצאצאיהם, עוג מלך הבשן, הגיבור האימתני שהניף הר אדיר אל-על כדי להנחיתו על בני ישראל, ואלמלא ננעצו שיניו בהר בו היתה קבורתו, היו כלים ישראל [על עוג מלך הבשן ראה בהרחבה במאורות הדף היומי למסכת נדה, דף סא/א, מאמר הביוגרפיה של עוג מלך הבשן].

מה עניין ישראל לכפר על חטאיהם של מלאכים?

בספר גבורת ארי כתב, כי כוונת הגמרא שהשעיר מכפר על עוונות עריות של כלל ישראל ו"מעשה עוזא ועזאל" הוא כינוי לעוונות אלה. כך גם כותב בספר עבודת ישראל (עמוד קצ"ו), הפירוש הנודע על סדר עבודת היום לרבי ישראל קמחי, כי זו כוונת רש"י ("ד"ה עוזא), וזהו שהדגישה הגמרא שהשעיר כפרה על "מעשה עוזא ועזאל". מעשה כדוגמתם.

קריאת התורה ביום הכיפורים: מנהג נוסף ביום הכיפורים שנכרך בשם של עוזא ועזאל, הוא קריאת פרשת עריות במנחה של יום הכיפורים. מה עניין יום הכיפורים ופרשת עריות? בעלי התוספות (מגילה לא/ד ד"ה במנחה) כותבים, כי לפי שהנשים מתקשטות לכבוד היום, יש להזהיר על הדבר. וכמו כן הם מביאים בשם המדרש, כי רומזים ישראל לקב"ה כשם שהזהירם לא לגלות ערוה, כך לא יחשפו בקלונם על עוונותיהם, אלא ימחלו.

ואילו הגאון רבי בצלאל מוילנא כותב בטעם הדבר, כי גם קריאת פרשת העריות נועדה לכפר על מעשיהם של עוזא ועזאל (תורה תמימה ויקרא טז/ח; טהרת יום טוב סימן פ"ה אות ש"ט; אוצר כל מנהגי ישורון עמוד 76, בשם ספר שלחן הקריאה, בסופו).

דף סט/א פושטין ומקפלין ומניחין אותן תחת ראשיהן

שינה עם נגדים ככרית

במסכת הוריות (יג/ב) מנו חכמים פעולות שיש להמנע מעשייתן משום שהן משכחות את הלימוד. הגמרא אומרת, כי "יש אומרים" ש"אף המניח כליו תחת מראשותיו" משכח תלמודו. כלומר, אדם הישן ובגדיו משמשים כר למראשותיו, משכח תלמודו (רש"י שם). אין מדובר על אדם המתמנע וראשו שמוט על זרועו העטוייה בשרוול חולצתו או חליפתו, אלא על הפורס את בגדיו על יצועו ככר (ספר הזכרון ח"ב אות ט"ו).

עניין זה מובא גם בפוסקים (ראה בנו"כ השו"ע או"ח סימן ב. ביניהם המשנ"ב סק"ב; ערוה"ש סימן ב' סעיף ה; כף החיים שם אות ג; בן איש חי ש"ב פר' פנחס אות י"ז; שמירת הגוף והנפש, עמוד שמ"ח), אשר קבעו, כי

את דרכם לעבר החומה העתיקה שעל שפת הים. הגלים האדירים התנפצו על החומה והרעפו על פצעייהם אשד רסיסים מלוחים, בעוד בעל המזודה התמקם בגומחה שבין האבנים העתיקות ופתח את המזודה. מסביב עמדו סקרנים רבים, ועצבנותם של השומרים הלכה וגברה. שטרות חדשים ומבריקים היו סדורים למופת בחבילות ענק בתוך המזודה הענקית, והם הצטופפו סביבה בניסיון למנוע מן החמדנים לנצל את הפתיון שהונח לנגד עיניהם.

- **אתם** מפריעים לי", פנה בעל המזודה למלווי-שומרי, "אני זקוק לרוח".

- **סליחה**, אדוני? קצפו שלושתם כאחד.

- **אני** מבקש שתזוזו לפחות חצי מטר אחורנית. בלי רוח עורפית, אין סיכוי שאצליח.

לנגד עיניהם הנדהמות, מיודעו שלף בהנאה ארבעה שטרות חדשים ומגוהצים, קיפל אותם בקפדנות, ביצע הריץ קטן בפניתו של כל אחד מהם, ושילב אותם זה בזה, עד אשר הוציא מתחת ידיו... עפיפון.

הם לא היו מסוגלים לכבש את תדהמתם, בשעה שהוא העמיד את יצירת המופת שלו מול פיו, ריכז

בה את מלא חושיו, נשף עליה אוויר חם מעומק ריאותיו, והניף אותה באוויר לעבר הים. השטרות שחוברו יחדיו דאו מספר שניות לשביעות רצונו המלאה, התערבלו עם הרוח ושעטו לעבר גלי הים.

בשעת אחר צהרים מאוחרת הוא בא על סיפוקו. עשרות אלפי שטרות, בצורות שונות ומשונות, התעופפו בעליות באוויר המלוח והתמזגו בין גלי הים הסובלני. הזוכה פנה אל ביתו כלעומת שבא,

כשהוא מניח אחריו שלל נכבד לבריונים המבובלים. לאחר שנים ארוכות וממושכות, שלושת השומרים החסונים הפכו לשישים קמוטים וכפופי גב,

ועדיין היו משתוממים ומשתאים מידי הזכרם באותו מטורף שסיכן את חייו כדי להעיף עפיפונים שיוצרו משטרות כסף.

- **משוגע**, הא?

- אהה.

- **למה** אני מספר לך את זה?

ובכן, המרצה הנכבד עדיין לא סיים את דבריו.

יש דבר עוד יותר חשוב מכסף, הוא אמר - החיים, כולם מכירים בכך. הביטו סביבכם, העולם מרושת במאות אלפי ארגונים שנועדו לסייע להצלת חיים.

עשרות אלפי בתי חולים מנהלים כדי להעניק חיים לאנשים שעלולים לאבד אותם. מיליוני שוטרים בכל העולם נלחמים בתאונות הדרכים, כדי לחסוך חיים. ומה עושים עם החיים הללו?? עפיפון...

- **אני** כבר מסיים, אני מבטיח לך. רק משפט אחרון.

אתה לא חושב שיהודי שמכלה את זמנו לריק, כמוהו כמדען נאס"א שישתמש עם רכב החלל כדי לעשות "סיבובים" על המאדים?!

המעוניין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. תכתובנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף סו/א כשהיו שומעים שם המפורש יוצא מפי כהן גדול היו כורעים... ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

מדוע אמרו "ברוך שם..."

והרי 'ברוך שם' אומרים כאשר מוציאים שם שמים לבטלה?

הסביר בעל שם משמואל זצ"ל: כאשר שמעו כיצד מבטא הכהן הגדול את שם ה', בקדושה ובטהרה, בדחילו ורחימו, היו מיד מתחרטים על כל הפעמים אשר הוציאוהו שלא בכוונה הראויה, כאילו לבטלה, ומיד אמרו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"...

דף סז/ב עזאל

עזאל

בספרים הקדושים כתוב, כי השעיר לעזאל מורה כי כל שיש בקדושה, יש כנגדו בטומאה. כנגד שעיר לה יש שעיר לעזאל.

הוראה זו מתייחסת לכל בגדי האדם, ואכן, תלמידיו של בעל תרומת הדשן העידו, כי "לא היה מניח חגורו או כיסו [- ארנק / תיק -] למראשותיו" (לקט יושר דף מ"ה).

פוסקים רבים דנו לאור הדברים בסוגייתנו הכותבת, כי הכהנים בבית המקדש היו פושטים את בגדי הכהונה לקראת השינה, "ומניחין תחת ראשיהן". הגמרא דנה אם הניחום תחת ראשיהם ממש, או סמוך לראשיהם, מפני שבגדי הכהונה עשויים שעטנז ולא הותר איסור שעטנז אלא בשעת עבודה, ומפני שאסור ליהנות מבגדי כהונה. מדוע לא חשה הגמרא להבהיר סיבה נוספת מחמתה נמנעו מלהניחם תחת ראשיהם - שכחת הלימוד?

ודאי שכהני ה' יקפידו שלא ישכח תלמודם: בעל באר שבע (הוריות שם) העוסק בשאלה זו מוסיף בחרדת קדש, כי לא יעלה על הדעת שכהני ה' לא יקפידו על שכחת תלמודם. זאת, ועוד: הן יש הסוברים שהעושה מעשים העלולים לשכח תלמודו עובר על אזהרת התורה "השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים...".

בעל מגן גיבורים כותב (שולחן ערוך, שם), כי אין חשש שכחה אלא כשראשו של הישן מונח על הבגדים, אך אם דבר מה חוצץ בין ראשו לבין הבגדים, אין הדבר גורם לשכחה. עלינו להניח, כי הכהנים היו יכולים לחצוץ בין ראשיהם לבין הבגדים, ולפיכך הזכירה הגמרא רק את איסור שעטנז ואיסור הנאה. אכן, במנהגי מהר"ל מובא, כי בנודו בדרכים הניח את בגדיו, עליהם פרש את אוכף הסוס שחצץ ביניהם לבין ראשו (ליקוטי מהר"ל, מובא בשמירת הגוף והנפש שם).

יש שכתבו, כי סכנת שכחת הלימוד עלולה לפגוע בנוהג כן תדיר, אך הכהנים שיטנו במקדש התחלפו מידי יום, ולדידם שינה ארעית בלבד היא (שלמת חיים ח"א סימן י').

פוסקים אחרים חידשו כי רק המניח "כליו" תחת מראשותיו מסתכן בשכחת הלימוד, ובגדי הכהונה אינם שייכים לכהנים אלא מושאלים להם על ידי הקדש לצורך עבודתם (שלמת חיים שם; עיני כל חי על הוריות, מובא בשמירת הגוף והנפש עמוד ש"ו).

ידיעה זו, שבגדי הכהונה אינם שייכים לכהנים, כותב המנחת חינוך (מצווה צ"ט) בנוגע לדיון שונה לחלוטין - מדוע ה"מעיל" שלבש הכהן הגדול פטור מציצית (לדעת הרמב"ם), הרי הוא היה בעל ארבע כנפות. בעל מנחת חינוך מצייין, כי בגדי כהונה הם כ"טלית שאולה", הפטורה מציצית. בסיום דבריו הוא כותב, כי ידיעה זו כה פשוטה עד שלא ראה צורך לציינה, אך לאחר שראה שלומדים אחדים מתקשים בה, החליט לכתוב את הדברים [אולם ע"ש בהגהות על המנחת חינוך, אות ח', שאין זה ברור שהמעיל היה בעל ארבע כנפות].

ובאמת, 'עזאזל' נוטריקון: זה לעומת זה עשה אלוקים... (היכל הברכה).

לעילוי נשמת אבי מורי
 הרב **אלתר יוסף מאירוביץ** ז"ל
 ב"ר זאב ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשל"ז
תנצב"ה
 הונצח ע"י בנו
 הר"ר **אברהם זאב מאירוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
 הרב **אליעזר טיברגר** ז"ל
 ב"ר יוסף ז"ל נלב"ע י"ב בשבט תשנ"ה
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 מרת **רייזל מלכה לאופר** ע"ה
 בת ר' שמואל זאב הלוי ז"ל
 נלב"ע ט"ו בשבט תשע"א **תנצב"ה**
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 הרב **ישעיהו עברוני** ז"ל
 ב"ר מרדכי ודינה ז"ל נלב"ע ט"ו בשבט תשס"ט
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

פותרים מוצאים מבינים

יצא לאור

חלק ר"ב
 כרך נוסף בסדרת מאורות ההלכה שנותנת תשובה מידית לכל שאלה הלכתית

סיכום של ספרי ההלכה האחרונים • ניסוח בהיר וקולח • כ-3500 ערכים במפתח העניינים

ניתן להשיג בחנויות המובחרות | מאורות הדף היומי: 1700-500-151